

Szeged jövője

2. Rekonstrukció és az újabb városrészek

Közel egy évszázada, hogy dédapáink jóváhagyták Szeged mai arculatát meghatározó újjáépítési tervét. Lechner Lajos előrelátó koncepciója alapján korszerű város épült a Tisza két partján, ahol a nagy árvíz szinte mindent a földdel tett egyenlővé a múlt század végén. A mostani, módosított, általános rendezési terv sem változtat Szeged fazonján, sőt a régi városszerkezetre épít. A modern építészeti vívmányait — Szeged újjáépítésénél azt hiszem, lehet így fogalmazni — a körgyűrűs, sugaras útrendszert kívánják tovább fejleszteni, illetve a körutakat, sugárutakat beépíteni.

Büszkén mutatni

A város lakó ma büszkén vezetheti az idegent, aki megcsodálhatja dédapáink munkáját, fantáziáját, hiszen a városmag a 20. század követelményeinek is megfelel. Tágasak a terek, elfogadhatóan szélesek az utcák, a városrészek könnyen, gyorsan megközelíthetők. Szeged nem terület, mint egy alakatlan aróba, hanem a körtőlésen belül rendezett település benyomását kelti.

Az általános terv nagy figyelmet szentel a Belváros védelmének. Hogy miért? Mert Szeged ma még egyetlen, osztatlan központú város, és a kiskörúton belüli rész a szív. A Belváros szerkezeti és építészeti értékei alapján továbbra is nagyon fontos helyet kap a távlati elképzelések között. A tervezők felvetik, hogy mielőbb védett területé kell nyilvánítani a városa-magot. Már az eddigi koncepció alapján is polgárjogot nyert, hogy a kiskörúton belül csak nagyon megfontoltan lehet építkezni. Gondosan mérlegették — és ez a módszer megmarad —, hogy az épület illik, vagy nem illik a környezetbe. Nagyon sok ház, amelyen jelenleg nincs tábla, előbb-utóbb kora, építészeti története miatt „műemlékké” válik. Ha nem is olyan értelemben, mint a Zsótér-, vagy a Fekete-ház, nem elsősorban stílusbeli, hanem várostörténeti szerepe miatt. A Belvároson kívül még két területen hangsúlyozzák az építészeti értékek megővését: a Mátyás téren és környékén, valamint a Szent György téren, és a Munkácsy utcában. Itt olyan műemlékek találhatók, amelyek szépségét, zavartalan érvényesülését csak a megfelelő környezet kialakításával és értékük megőrzésével lehet biztosítani.

A Tisza, mint főutca

A Tiszáról sokszor elmondták már, hogy Szeged főutcaja —, vagy szere-nénk, ha az lenne. A Füle Lajos-féle terv egyre jobban valósággá válik, kiteljesedik. A kitűnő építész már két évtizeddel ezelőtt hangsúlyozta, akarta, hogy a Tisza természetes szépsége, városképi jelentősége ne maradjon kihasználatlanul. Aki ma végigsétál a parton, lelke örömtől duzzad és képeletben Füle kezét is megszorítja. Mert ez a vidék egyre szebb, egyre jobban hasonlít olyan gyöngyöshozhoz, amelyen a gyöngyszemek csodálatosan érvényesülnek. A Tisza környéke kiemelt terület lett. A rendezési terv is fő fejezetet szentel a két partnak és a szakemberek így fogalmaznak: Szeged városépítészeti problémáinak egyik kulcskérdése a Tisza-part beépítése.

A nagy lehetőség és a következő évtized városépíté-

szeti meglepetése lehet, hogyan alakítják ki az új híd környékét. Szép megoldásokat kínál a jobb parti hídfő. A szakemberek számolnak azzal, hogy e terület rendezésével párhuzamosan a kis- és nagykörút közötti Tisza-part végleges képe is kialakul. Az újszegedi oldalon a lakóházak mellett pedig nagyon szép üdülőket, gyógyászati központot álmodtak a tervezők.

Kis lakás, nagy lakás

Egyelőre mindez még csak álom. De, hogy milyen lesz e táj mondanivalója, unokáink büszkén mutogatják majd az odatévedő idegennek az épületeket, az több dologtól is függ. Leginkább építészeti kultúránk fejlődésétől.

Nemcsak a Belvárosban épülnek lakások, bár kétségtelenül ez az egyes számú lakónegyed, ez a város szíve, és a jövőben is az lesz. Mindenkit foglalkoztat, mekkora az alapterület, kisebb vagy nagyobb otthonok épülnek. A módosított általános rendezési tervvel együtt készült el a 13 éves lakásépítési program is. Ahhoz, hogy 1996-ig a családok nagyságának megfelelő alapterületű lakások jöjjenek létre, a következő másfél évtizedben 15 százalékos egyszobás, 40 százalékos kétszobás, 45 százalékos három- és több szobás lakásnak kell felépülnie. Csak így érhető el, hogy a nagyberuházások mellett a lakások igények nem termelődnek újra. De, hol lehet ennyit otthont tető alá hozni?

Az első nap délelőttjén, amikor a munkaruhába öltözött fiatalok megszállták a környéket, a Szélmalom utcáinak közül néhányan méltatlankodni kezdtek: miért éppen az ő házuk előtt assák a vízvezetők árkat? Főként azok voltak a hangadók, akiknek az elmúlt években nem árasztotta el a belvíz az udvarukat. Ők persze az elenyésző kisebbséget képviselik.

A 80 éves Balogh István bácsi nem tartozik a zsörtölődők táborába. Figyeli, mi lehetne a csatornaépítők segítségére.

Nagyon szépen dolgoznak ezek a gyerekek — mondja —, le a kalappal előttük.

Hasonlóképpen vélekedik Komáromi Mihályné, a Szélmalom utca 29-ből.

A kapunk mindig nyitva van — mutatja. — Oda készítettem a kerti csaphoz a poharat, íhat, aki megsomjazik. A vezetőjük megkért, hogy éjszakára betehessék hozzánk a szerszámukat. Miért ne engedjük volna meg? A mi érdekünk, hogy elkészüljön a csatorna. Nézzé csak a ház alján azokat a repedéseket! Tavaly ilyenkor a második lépcsőig ért a belvíz.

Százket fiatal dolgozik jelenleg a július 8-án megnyitott dorozsmai építőtábor első turnusában. A KISZ vállalt védnökséget 1976-ban Csongrád megye belvízrendezési programja fölött. Makó és Tápé után az idén Dorozsma legmélyebben fekvő területén, szorgoskodnak önkéntesek — majd nem mindegyikük középiskolás diák —, akik a nyári vakációjukból áldoznak fél két hetet. Ha minden jól megy, azaz kedvező lesz az időjárás és lelkesedésben sem lesz hiány, akkor augusztus 18-ára csaknem öt kilométer hosszú,

Távlatban hat lakónegyedet alakítanak ki, a terület adottságai szerint. A Belváros, mint említettem, az első, ott a rekonstrukció tovább folytatódik. Ötéves tervként ezer lakás megépítésével számolnak, 30–40 százalékos szanálás mellett. A második lakónegyed

Felsőváros—Tarján—Eszaki városrész—Rókus—Baktó—Petőfitelep—Tápé. Szeged legdinamikusabban fejlődő része. És a tömeges lakásépítés legnagyobb területe. De a házigyári technológia mellett mód és lehetőség nyílik Baktón, Petőfitelepen és Tápén korszerű, csoportos családi házak építésére. A harmadik terület Rókus—

Móráváros—Alsóváros—Ságváritelep—Hattyastelep—Mihálytelek. Többszintes lakóházak és a családi házak beépítési variációra ad lehetőséget ez a terület. A negyedik lakónegyed: Újszeged és Szőreg. Ugyancsak dinamikus fejlődő városrész, ahol az építkezések variációira középmezsgés, korszerű, csoportos és családi házak építésre nyílik mód. Újszeged kertváros jellege megmarad. Az ötödik területként Kiskundorozsma—Béketelep és a Repülőtér jön számításba. Amikor ezen a vidéken a cölöpvörök feldűbörögnek, a mai apukák talán már nagypapák lesznek, hiszen a 2000. évet jegyzik majd a naptárban. És végül Algyő, amely teljesen elkülönül még Szegedtől, még távol van a városközponttól, de az ezredfordulóra már bizonyára „közelebb” esik a Széchenyi térhez is. Ez a vidék a földszintes kertes családi házas építkezés színtere marad.

Halász Miklós

Vízlépcső előtt régészeti feltárás

A vízügyi nagy létesítmények, így a nagymaros–gabcikövi vízlépcsőrendszernak és a csongrádi vízlépcső építése során fellelhető történelmi, régészeti emlékek feltárására, megmentésére megállapodást kötött a Kulturális Minisztérium és az Országos Vízügyi Hivatal. Az okmányt Gergely István államtitkár, az OVH elnöke és Boros Sándor miniszterhelyettes szerdán írta alá. A benne foglaltak szerint a vízügyesek és a régészek, történészek egyeztetik teendőiket, hogy a múlt értékei ne vesszenek kárba, s hogy az ásások se okozzanak késedelmet az építési munkálatokban. A leletmentés a minisztérium által kijelölt múzeumok és a Magyar Tudományos Akadémia régészeti intézetének feladata, az Országos Vízügyi Hivatal pedig geodéziai felméréssel, légifényképezéssel és anyagiakkal is támogatja munkájukat.

A régészek is felkészültek a nagy vízműépítésekre: a nagymaros–gabcikövi dunai vízlepcsőrendszer tájformáló talajmunkáit megelőzően máris kutatják a múlt idők emlékeit. A régészeti feltárás befejeződik még az építési munkák, illetőleg a duzzasztás megkezdése előtt. A vízlepcső építéskor át helyezik majd az erre nagyra kerülhetnek az elpusztult középkori építmények falmaradványai.

Építőtábori képek

nyílt csatorna jelzi majd Dorozsma északi részén a fiatalok keze nyomát.

* Horváth Zoltán, az ATIVIZIG mérnöke harmadik alkalommal vezet megyei belvízvédelmi tábor. Miközben mérőszalagokat oszt ki a brigádvezetőknek, a tábori menetrendről tájékoztat.

— Szállásunk a JATE Irinyi János Kollégiumában van, reggelit, ebédet és vacsorát az egyetemi menzán kapunk. Ebresztő ótkor, buszra szállás hatkor. A zászlófelvonás után hét óra körül kezdjük meg a munkát, ami fél kettőig tart. Közben tíz óra körül uszonna. Délután pihenés, kulturális programok: városnézés, hajókirándulás, strandolás, koncertek. A második turnusbeliek lesznek a legszerencsésebbek, mivel részt vehetnek a szegedi ifjúsági napokon. A mostoha időjárásra is felkészültünk, az eső sem moshatja el a tábor. Ha lehetetlen a szabad ég alatt dolgozni, a DÖLÉP építkezéseinek segítünk.

Ez idáig csak rövid, futó záporok ijesztgették a fiukat, na meg azt a három lányt, aki a 23 tagú jugoszláv brigáddal érkezett.

Danica Zemunac könyvtáros, a brigádgyűlés elnöke:

— Nálunk teljes az egyenjóság. Nincs különbség fiúk és lányok között. Legálabbis ilyenkor, amikor dolgozunk — mondja nevetve.

Kispál Mihály, a delegáció vezetője tolmácsol. Adáról jött, a Vajdasági Szocialista Ifjúsági Szövetség ottani elnöke. Maga is beállt az árok-ásók közé.

— Mifelénk nagy hagyománya van az építőtáboroknak — veszi át a szót. — Egyetemisták, középiskolások, munkásfiatalok és hivatalnokok alkotják a brigádunkat. Mindegyikünk megfor-

dult már építőtáborban, néhányan Makón is jártunk tavaly.

Valóban tapasztalt táborozók a jugoszlávok. Ezt Farakas Gyöngyi, a táborvezetőség tagja, a SZOTE ötöd-éves hallgatója is bizonyíthatja. Ő az egészségügyi szolgálatot látja el két hé-

— Sérülés eddig szerencsére nem történt — mondja —, csak a jód fogy rohamosan. A vajdasági fiatalok szerint a jód megpuhítja a bőrt, nem hólyagosodik föl a tenyér a szerszámméltól.

* Mélyül és szélesedik az árok, a szélén pedig egyre magasodik a földkupac. Szi-jártó Ferenc Siófokon lakik, Székesfehérvárról, a Ságvári Endre Szakközépiskola híradásiipari tagozatán tanul. Ez élete első építőtábor, nem sokszor fogott még a kezébe csákányt és ásót.

— Csak a reggeli tornát fölöslegesnek — mondja. — Rendes fizikai munkát végzünk. Azt hiszem, ezzel eleget teszünk az Edzett ifjúsáért akció követelményeinek.

Kováts Kálmán negyedik osztályos tanuló szintén Székesfehérvárról érkezett. Rá-bízták a 3. számú brigád vezetését.

— A táborvezetőség a brigádvezető fejét mossa meg, ha valamit rosszul csinálunk. A brigádtagok ugyancsak engem molesztálnak, ha panaszkodom. Nagy baj szerencsére nincs, de a reggeli lehetne kiadósabb, a kimenő pedig szabadabb.

A városnézés után az általános vélemény az, hogy behangzó: tetszik Szeged, a táborban jó a hangulat. S ami a munkát illeti, a mérleg biztató: két nap alatt elkészült fél kilométer hosszú vízlevezető árok Dorozsmán, a Szélmalom utcában.

Róza Imre

Csinosítunk

Nehéz lenne gyorsan összeszámolnunk, hányféle nyár van nálunk. Nem arra gondolok, hogy egyszer meleg, máskor hideg, esős vagy aszályos, az ünnepi nyarokról, egy-egy város ünnepi rendezvényeiről van szó. Annak is az előjáró eseményéről, amelyet úgy fogalmaz a híradás, hogy fölkészülnek az idegenek fogadására, megkezdtek a város csinosítását.

Nem Szegedről szolt a hír, nem róla beszélék én sem. Elkerülhetetlen azonban némi hasonlóság, itteni tapasztalatok is beleszűrődnek tehát a következő néhány mondatba. Ha egy város fölkészül sok ezer időzített vendég fogadására, nagyon jól teszi. Hívta őket, természetes, hogy várja is. Nem árkokkal-gödörökkel, szemétkupacokkal, tegnapi pörkölttel, a „csin és kellem” a legalapvetőbb szolgáltatások közé tartozik ilyenkor. Sorompóba lép a kereskedelem is, és előadja, amit korábban félretett: ne érezzen szűkséget a vendég akkor se, ha hazánk más tájairól jött, és akkor se, ha átröpülte az óceánt. Kivirágzik ilyenkor a városszeretlet is, az átlagpolgár is ünnepi arcát veszi elő. A morcos úgys elkopott egy kicsit az év többi hónapjában, jól jön a váltás. Örül, ha számokat hall: ennyien látogattak el városába, megnézték ezt is, azt is, jól érezték magukat, és sokan ígérték, máskor is visszatérnek.

Ebből az ünnepi örömből egy kávéskánállal se szeretnék elspórolni, sőt, mint kiderül, inkább a határokat akarom tágítani egy kicsit. Bizonyára nem kerlelek hozzá események és hírek körül eltöltött évek, akinek másfajta hétköznapi kulcsra jár az esze, annak is föltűnik, hogy a híradás erősen kétes értékű. Az, hogy valahol, valamelyik nyári ünnep előkészítéseként megkezdtek a város csinosítását. Arra gondol az ember, elindították a sepregetőgépeket, dolgoztatják a locsolóautókat, megöntözik és lenyírják a parkok és ligetek fűvét, összeszedik a szemetet, betömik a kátyúkat, elhordják a kupacokat, tisztábbak a boltok és a pultok, szépek a kirakatok, és ki tudja, hány apró mozzanata van a figyelmességnek. Csakhogy mindebből akkor lesz hír, ha azelőtt nem indították el anynyiszor a sepregetőgépeket, nem dolgoztatták rendszeresen a locsolóautókat, nem öntözték, nem is nyírták, sőt kiszáradni is hagyták a parkok és ligetek fűvét, nem szedték össze a szemetet, hanem hagyták, hogy városban keresztül kergesse a szél, nem tömték be a kátyúkat, amíg valami nagy járgány tengelye el nem törött, maradtak a kupacok, sőt, nőttön nőttek, a boltok pedig olyanok voltak, amilyenek. Ami ugyanis az esziendő tizenkét hónapjában szokás, abból igen nehéz hírt csinálni.

Arra is gondol az ember, ha eddig eljutott, hogy a szép lobogók valóban az ünnepi esemény kellékei, de mindaz, amit az előbb gyors futtában fölöröltam, máskor is jó lenne. Azért is, mert idegen máskor is mehet abba a városba, ne menjen el a kedve hamarabb, mint ő maga, de még inkább azért, mert legalább annyian laknak ott egész évben, mint ahányan oda látogatnak. És aki ott lakik, az sem szereti a piszkos utcát, az aszott parkot, és szereti, ha neki sem megy el a kedve saját városától.

Csakhogy a közgazdaságtan itt hamar betesz a lábát. Amire van pénz egy-két hónapig, ritkán fordul elő, hogy hatszor vagy tizenkétszer annyit lenne. Márpedig ha hírbé fogalmazza a csinosítást, akkor biztosra vehetjük, fillérre kidolgozott költségvetések húzódnak a háttérben. Ezzel félre is tehetnénk az ügyet — ha nem bukkan föl legalább két gondolat.

Az egyik: ha valaki másnaponként mosdana, nehezebben tisztulna meg. Ha az ingét ritkábban cseréli, azt is nehezebb kimosni. A kupacok akkor gyűlnek össze, ha kicsi korukban nem hordják el. A szemetet akkor fújja végig a városban a szél, ha se tegnap, se tegnapelőtt nem szedték össze. A téli havakról mondta egyszer valaki, az a baj vele, hogy nem lehet elosztani egész évre. A tisztogatás nem hó, ne kerüljessük a témát, ezt el lehet. Takaríthatunk tavasszal is, ősszel is, mindjárt kevesebb marad az ünnepre. Rendkívül fölemelő érzés lenne a velejárója, tiszta lenne a város egész évben, és nem biztos, hogy annyival kerülne többbe, hogy már nem éri meg.

A másik: nemcsak mi várunk idegent, hanem ezerszármra válnak mi magunk is idegenné, ha átlépjük az ország határát. Külföldet járt hazánkfiak sokszor mondják, micsoda szépet és micsoda tisztaságot láttak. Nyilván nem tudják, az ottani költségvetés mennyit áldoz rá, de észrevesznek olyan apróságokat, hogy a külföldi saját hazájában sem szórja úgy a szemetet, mint mi itthon. Nem fészegeti a szemetescsöb-öket, inkább telerakja. Se sörösvéget nem dob maga mögé, se tejeszacskót. Mégsem kell attól tartania, hogy közönséges emberként tartja valaki. Nálunk nem ennyire egyszerű a dolog.

Külvárost és belvárost nemcsak az utcák, terek és házak különböztetik meg egymástól, hanem a benne levő szemét is. Magyarazat: ritkábban takarítanak az egyikben, és többet szemetelnek. Emberi természetből adódik, a kettő úgy függ össze, ahol ritkán takarítanak, ott könnyebb eldobni valamit. Ha viszont sok a szemét, nagy munka összeszedni, nincs is rá pénz, sőt ember se nagyon vállalja. Örülünk, hogy a csinosítási kampányokat győzzük erővel.

A kármennyire bezárult is a kör, menthetetlenül ki kell lépünk belőle. Ha egy város ad magára, egész évben adjon, de minden lakója adjon! Bár ígértem, hogy nem Szegedről lesz szó, egy példát innen hozok, mert kézzel. Amikor tarolt a kánikula, majdnem minden ház körül meglocsolták az aszfaltot. Enyhülést keresett a melegben kinlódó ember, elővette az autómósó gumicsövét, megnyitotta a csapot. Azt is mondhatnám most, nem mozgatja meg egy kicsit ugyanezt a csövet máskor, hogy a saját kocsijáról lemosott sarat az aszfaltrol is lemossa. Azonnal köztulajdonná válik a szemét, amikor a zománcos bádogról leválik. Azt is kevés helyen lehetett látni ugyanabban a kánikulában, hogy a locsolócső végét a pázsitra irányította volna valaki. Pedig ha nem hagyjuk külsőni azt a kevés zöldet sem, amit fejenként ránk terveztek, valamivel enyhébb lesz a levegő.

Meddig él meg rádiókban, lapjainkban vagy a televízióban a csinosítási hír? Találgatni se kell, annyira tudnivaló. Amíg nem tisztálkodunk rendszeresen, addig kénytelenek vagyunk „csinosodni”.

Horváth Dezső